

Monumentnummer*: 523080

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* 17 december 2001
Kadaster deel/nr 82894/14

Woonplaats* **Altforst** Gemeente* **West Maas en Waal** Provincie* **Gelderland**

Kadastrale gemeente* **Appeltern** Sectie* **N** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel **652**

Omschrijving**

Inleiding

De R.K. KERK, toegewijd aan de H. DONATUS, is een in 1890-1891 naar een ontwerp van architect J. Kayser in neo-romaanse stijl gebouwde zaalkerk met toren, staande in de Kerkstraat. In het boogveld boven de ingang staat ter herinnering aan de inwijding van de kerk de tekst: 'STo / DONATO SACRUM / 1891'. Volgens het plan van Kayser was de sacristie aan de zuidzijde geprojecteerd en aan de noordzijde een kleine 'wachtkamer (voor de) koorknepen' met een portaal. Deze ruimte werd enige decennia geleden vergroot (XXc).

Rechts van de kerk ligt de begraafplaats, omgeven door een muur.

Links van de kerk staat een zandstenen H. Hartbeeld op sokkel met de tekst: 'ALTFORST AAN KONING CHRISTUS.

Tot de meest opmerkelijke objecten van de kerkinventaris behoren de beelden van de Udense beeldsnijder Petrus Verhoeven en het middeleeuwse borduurwerk op enige paramenten.

Omschrijving

De lengte-as van de kerk is oost-west gericht met het priesterkoor naar het oosten en de toren met de ingangsevel naar het westen. De neo-romaanse kerk is een eenbeukige zaalkerk en is gebouwd op een rechthoekig grondplan met een lagere, vierkante koortravee en een halfronde absis aan de oostzijde, en aan de westzijde een uitspringende, vierkante toren, geflankeerd door een doopkapel (noordzijde) en een bergruimte, waarin ook de trap naar de zangerstribune is opgenomen (zuidzijde). Ter weerszijden van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

koortravee bevinden zich bijruimten. Kerk en toren zijn opgetrokken in donkerrode baksteen. Natuursteen is toegepast voor de cordonlijsten, afzaten, kraagsteentjes onder de boogfriezen en vensterbanken. Het metselwerk is uitgevoerd in kruisverband. Rondom loopt een uitgemetselde plint. Onder de dakrand van het kerkschip is een muizetand uitgemetseld. Het schip en de koortravee hebben een zadeldak; de absis een halfronddak en de dakkapellen een zadeldakje. De toren wordt bekroond met een achzijdige spits. De aanbouwen ter weerszijden van de toren hebben een lessenaardak. De dakvlakken zijn gedekt met leien in Maasdekking.

De symmetrische VOORGEVEL bestaat uit de naar voren gebouwde toren op een vierkante plattegrond. Ter weerszijden bevinden zich: links de doopkapel en rechts de bergruimte, waarachter de westgevel van het schip met een klimmend boogfries.

De TOREN bestaat uitwendig uit vier geledingen, die slechts door cordonlijsten van elkaar zijn gescheiden, maar niet ten opzichte van elkaar verjongen. De toren wordt bekroond door een achzijdige spits tussen vier hoge, driehoekige gevelvelden. In de eerste geleding, op de begane grond, is aan de westzijde de ingang, bestaande uit een houten dubbeldeur met beslag, opgenomen binnen een geprofileerde rondboog. Op het boogveld boven de deur staat de dedicatietekst 'STo / DONATO SACRUM / 1891'. In de tweede geleding bevinden zich twee smalle rondbogige vensters aan weerszijden van een wat hogere blinde nis. In de nis van deze tripletcompositie staat op een zuilvormige sokkel en bekroond door een neo-romanogotisch baldakijn een beeld van St. Donatus, door Jan Custers (Stratum) uit in 1894. De derde en vierde geleding bezitten spaarvelden bekroond door een rondboogfries. In deze grote velden zijn in de derde geleding opnieuw rondbogen uitgespaard met smalle, hoge lichtspelen. In de vierde geleding zijn in het grote spaarveld aan alle vier de zijden twee paar galmgatvensters met deelzuiltjes opgenomen.

De LINKERZIJEVEL toont de vier traveeën van het schip met ter linkerzijde de koorsluiting en de absis en ter rechterzijde de uitgebouwde toren met de doopkapel. Het gevelvlak bevat vier rondboogvenster binnen een geprofileerde rondboog, voorzien van glas in lood. Tussen de vensters en op de hoeken zijn steunberen geplaatst. Tussen de steunberen van de derde travee zijn de biechtstoelen uitgebouwd. Het gevelvlak wordt afgesloten met een uitgemetselde tandlijst waaronder een boogfries rustend op hardstenen kraagsteentjes. Het gevelvlak van de doopkapel bevat een tripletvenster binnen geprofileerde boog.

Aan deze zijde bevindt zich ter hoogte van de koortravee een lage uitbouw onder een plat dak, van later datum. Dit is de verbouwde 'wachtkamer voor koorknappen'. Het gevelvlak van de koortravee daarboven bevat een halfcirkelvormig roosvenster natuurstenen tracering.

De ACHTERGEVEL wordt gevormd door de koortravee en de halfronde absis met drie rondboogvensters, voorzien van figuratief glas-in-lood.

De RECHTERZIJEVEL toont de vier traveeën van het schip met ter rechterzijde de koorsluiting en de absis en ter linkerzijde de uitgebouwde toren met de bergruimte. Het gevelvlak bevat vier rondboogvenster binnen een geprofileerde rondboog, voorzien van glas in lood. Tussen de vensters en op de hoeken zijn steunberen geplaatst. Tussen de steunberen van de derde travee zijn de biechtstoelen uitgebouwd. Het gevelvlak wordt afgesloten met een uitgemetselde tandlijst waaronder een boogfries rustend op hardstenen kraagsteentjes. Het gevelvlak van de bergruimte bevat een tripletvenster binnen geprofileerde boog. Tegen de koortravee is de sacristie gebouwd, met eveneens een tripletvenster binnen geprofileerde boog. Daarboven rijst het gevelvlak van de koortravee op met een halfcirkelvormig roosvenster met natuurstenen tracering.

Het INTERIEUR wordt verlicht door hoge rondboogvensters zonder onderverdeling. Het eenbeukige schip wordt overkluisd door een houten tongewelf waarvan de gordelbogen rusten op kolonnetten. Deze door kapitelen bekroonde kolonnetten ontspringen op

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vensterbankhoogte vanaf forse consoles die als standplaats dienen voor tegen de schipwanden opgestelde heiligenbeelden. De schipwanden hebben per travee een rondbogige uitsparing waarin de vensters zijn opgenomen. Op goothoogte wordt het tongewelf opgevangen op een door geprofileerde consoles (uitkraaghouten) gedragen voorlijst. Boven de koortravee bevindt zich een stenen overwelling in de vorm van een vrij vlak gehouden koepelgewelf met pendentieven. De absis heeft een stenen kalot. Aan de torenzijde van de kerk, boven het portaal, de zangertribune en orgel. De boogopeningen op de begane grond ter weerszijden van de deur naar het portaal geven toegang tot de lage aanbouwen ter weerskanten van de toren.

De kerk is inwendig gepolychromeerd, deels ornamentaal uitgevoerd, maar op de triomfboog en in de koorpartij figuraal.

In het interieur zijn onder meer van belang de beelden van de Udense beeldhouwer Petrus Verhoeven. Een eenklaviers pneumatisch orgel, gemaakt door J. Winkels in 1918. De orgelkas is niet van waarde uit het oogpunt van monumentenzorg.

Waardering

Aan de Kerkstraat gelegen bakstenen neo-romaanse R.K. PAROCHIEKERK, gewijd aan H. DONATUS, zaalkerk met toren met leien gedekt, gebouwd in 1890 - 1891 naar ontwerp van architect J. Kayser.

-\tVan architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een kleine dorpsparochiekerk in een neo-romaanse bouwstijl met hoogwaardige esthetische kwaliteiten in interieur en exterieur. Als zodanig is de Donatuskerk een goed en belangrijk werk binnen het oeuvre van de architect J. Kayser. De kerk is eveneens van belang vanwege de gaafheid in hoofdvorm en detaillering en de gaafheid van interieur en inventaris.

-\tVan stedenbouwkundige waarde vanwege het silhouet van het dorpsbeeld en de ongeschonden relatie met de omgeving.

-\tVan cultuurhistorische waarde vanwege de verschijningsvorm en de bestemming als godshuis, welke verbonden zijn met de religieuze ontwikkeling gedurende het eind vorige eeuw. En van belang voor de ontwikkelingsgeschiedenis van de R.K. kerk te Altforst.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Parochiekerk